

בתי המשפט א001123/00 - בית משפט השלום פתח-תקוה

בפני: כב' השופט ישעיהו שנלר

תאריך: 7/6/2001

בעניין:

1. עזבון המנוחה תקוה בן נעים ז"ל
- באמצעות הוריה ויורשיה התובעים 2 ו-3
2. פרחיה בן נעים
3. משה בן נעים

כולם ע"י עו"ד פרוייליך

התובעים

נגד

1. יונה טל
 2. שמעון בראון
 3. משה ביטון
 4. גולרציו שובקס
 5. קיבוץ שפיים
- כולם ע"י עו"ד שלוש

הנתבעים

פסק דין

הרקע הדיוני

1. ראשיתה של תובענה זו, בתביעה שהוגשה ע"י התובעים לביהמ"ש המחוזי בתל אביב.

בהתאם למצויין בתביעה, ביום 17.5.94, במהלך חופשת השבועות, שהו המנוחה, תקוה בן נעים ז"ל (להלן: "המנוחה"), ילידת 6/12/80, יחד עם אמה התובעת 2 (להלן: "האם") בפארק המים שבקיבוץ שפיים.

המנוחה טבעה בבריכת השחייה, הובהלה לביה"ח מאיר בכפר סבא במצב אנוש, תוך שמאובחנת בצקת מוחית קשה, וכשהמנוחה מאושפזת בחוסר הכרה עמוק, וכשביום 31.5.94, נקבע מותה.

2. בכתב ההגנה נטענו טענות שונות ע"י הנתבעים, הן בנושא האחריות, הן בנושא הקשר הסיבתי והן בשאלת הפיצוי הנדרש.

3. כבוד השופט שטיין, שהחלה בשמיעת הראיות בבית משפט המחוזי בתל אביב, ציינה כי מהראוי להעביר את הדין בתובענה לבית משפט

השלום תוך שהיא מציינת, כי גם לאחר שעיינה בכל פסקי הדין שב"כ התובעים היפנה אליהם "עדיין לא מצאתי פסיקת פיצוי בגין קיצור תוחלת חיים ונזק שאינו ממוני בסדר גודל כפי שנקבע". (צ"ל - נתבע - י.ש).

חרף זאת החלו ההוכחות, וכשמטעם התובעים הוגש תצהיר מטעם מי שנוכח בבריכה בשעת האירוע, וכן תצהירה כעדות ראשית של האם וכשהאם נחקרת בחקירה נגדית.

רק לאחר מכן, נאות ב"כ התובעים לקבל את המלצת בית משפט המחוזי, בכפוף לכך שלא יהיה צורך בשמיעת ראיות אשר הושמעו, פעם נוספת, ובהתאם הועבר הדין בתביעה לבית משפט זה.

4. לאחר שהועברה התביעה כאמור, התקבלה הצעת ביהמ"ש, לפיה, כהסדר פשרה, האחריות תקבע בשיעור של 80% על הנתבעים ו-20% לתובעים.

בעקבות ההסכמה שהושגה עוד בביהמ"ש המחוזי להגשת חו"ד מומחה, הוא הפתולוג, ד"ר דנאליס פיליפס, הוסכם כי לא נצרכות ראיות נוספות, והצדדים הגישו סיכומיהם.

5. המחלוקת המרכזית שבין הצדדים עניינה, שיעור הפיצוי בגין קיצור תוחלת חיים, ואם יש מקום בנוסף לכך לפיצוי בגין נזק שאינו ממוני - כאב וסבל, ואם כן שיעורו.

בנוסף חלוקים הצדדים, אם האם בהיותה נוכחת בטביעת בתה המנוחה, זכאית לפיצוי אף אם לא נקבעה נכות נפשית מוכחת.

כן חלוקים הצדדים בפיצוי העיזבון בגין הוצאות הקבורה והאבל, הפסדי שכר האם, וטיפול נפשי לאם.

קיצור תוחלת חיים

6. די להפנות לפרקים 209-216 בעמודים 724-736 בספרו של קציר, פיצויים בשל נזק גוף (מהדורה רביעית 1997) על מנת להיווכח בהתפתחות הפסיקה בנושא זה. מהסכומים הצנועים עברה הפסיקה לפסיקת סכומים משמעותיים, מנימוקים אלו או אחרים. בע"א 4118/91 עזבון המנוח אייל ארגמן ז"ל ואח' נ' חפצדי גולן ואח' דינים עליון לה 870, נפסק סכום של 50,000 ₪ נכון ליום 24.4.94, לקטין שנפטר, בעת היותו בכיתה ח'. כמובא בספרו של קציר בעמ' 735 נפסק לעזבון מנוח בן 20 פיצוי בשיעור של שילוש הסכום בגין נזק שאינו נזק ממון, לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים והתקנות לפיו, דהיינו פיצוי בשעור של כ-100,000 ₪ דהיום. בשנת 1996 נפסק סכום של 100,000 ₪ לעזבון של נפטר שהיה כבן 49 בעת פטירתו, דהיינו כ-150,000 ₪ דהיום.

כמובא בספרו של קציר עדיין ניתן לראות מחלוקת בשאלה, האם יש לקבוע את הפיצוי בסכום קבוע ללא תלות בגילו של הנפטר, כדעתו של השופט זילברג בע"א 15/66 שנער נ' פריד פ"ד כ (2) 455, או כשיטתו של השופט ברנזון הדוגלת באורך החיים שאבדו, כקנה מידה לפסיקת הפיצוי.

אומנם בנפגעי תאונות דרכים, נקבע פיצוי אחיד ללא זיקה לגילוי של המנוח בעת הפטירה, אולם דומני שלאור האמור בע"א 3843/90 אוחיון נ' מדינת ישראל דינים עליון ל 526, לכאורה אין להסיק מחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים והתקנות על פיו לא את ההכרעה ביחס למחלוקת דלעיל,

ולא את שיעור הפיצוי במכפלה זו או אחרת. כן ראה ע"א 446/82 שמשון בלגשווילי (בר-ריס) נ' אחמד אלגבארין ואח' פ"ד מב (2) 737. לא דומה פיצוי באחריות מוחלטת, לפיצוי כבמקרה דנן.

7. ומכאן לפסקי הדין אליהם הפנו הצדדים זה בכה וזה בכה.

אומנם ב"כ התובעים סובר, כי ניתן להסיק מפסיקה, בגין קיצור תוחלת חיים, למי שנותר בחיים, גם למקרה של תביעת עיזבון, ולדידו יש לפסוק מעבר לכך.

אולם בנושא זה לא נראה לי, כי בהכרח יש מקום ללכת בדרך זו.

ניתן לקבוע, כי לא דומה מי שחי תוך ידיעה, כי חייו יכול ויקוצרו, והנגרם לו בגין כך, לתביעת העיזבון שאין עניינה בכך, לרבות לאור התפתחות הפסיקה ושורשיה בנושא זה.

עם זאת ניתן להתייחס לכך כאומדנא אשר פסקו בתי המשפט, בנושא קיצור תוחלת חיים.

בע"א 1750/97 ו-1765/97 (ת"א), עזבון רונן אלוני ז"ל ואח' נ' מסגריית אביחלו בע"מ (ט.פ) נפסק לעיזבון מנוח שנפטר בהיותו כבן 22, בבית משפט דלמטה, סכום של 450,000 ₪, נכון למועד מתן פסק הדין, וכשבערעור הועמד סכום זה על סך 150,000 ₪ נכון למועד התאונה, קרי, 31.1.93.

סכום זה כשהוא משוערך להיום, שיעורו כ-376,000 ₪.

הנה כי כן, חרף ההפחתה מאשר קבע ביהמ"ש השלום, מדובר אכן בפיצוי משמעותי כמצויין בע"א 773/81
עזבון המנוח רוברט פרייליך ז"ל נ' מדינת ישראל ואח' פ"ד לו (4) 816.

לאמור יש להוסיף פסיקה בשיעור של 350,000 ₪ בגין קיצור תוחלת חיים נכון ליום 20.5.98 בע"א 4022/98
הטכניון מכון טכנולוגי לישראל נ' טויסטר (ט.פ.) כאנדיקציה לפיצוי בגיל מבוגר יותר למי שנותר בחיים.

לבסוף יש להפנות לפסק דינה של כב' השופטת הכס בביהמ"ש המחוזי בירושלים בת.א. 580/93 בסון ואח' נ'
בסון (ט.פ.) מיום 26.3.01.

באותו פסק דין שולל ביהמ"ש פיצוי בגין תוחלת חיים כפיצוי עונשי, וכשביהמ"ש פוסק ליורשי מנוחה שהיתה
בת 10 במותה, בהתחשב בתוחלת חייה שנגדה, פיצוי בשיעור של 500,000 ₪, ולמנוחה שהיתה בת 44
במותה, סכום של 300,000 ₪.

לא בכדי מצאתי לנכון להביא את פסקי הדין החדשים יחסית וכשהאחרון בהם חדיש אף לא יחסית, וכשמהם
ניתן להיווכח, בנטיה שלא לילך בדרך של פסיקת סכום קבוע כשיטת השופט זילברג, וכן בנטיה לפסיקת
סכומים משמעותיים, אולם לא בגדר מהשפה ולחוץ.

לאור זאת, לא ראיתי מקום להיזקק לאותם פסקי דין שהנתבעים הפנו אליהם, שדומני, כי כיום, לאור
התפתחות הפסיקה, אין מקום להיזקק להם.

8. דומני, שגם מבחינת המדיניות המשפטית הראויה, ועקרון קדושת החיים, ואף אם נראה את הפיצוי כפיצוי
למנוחה ובעקבותיה לעזבונה ולירשיה, יש מקום להתפתחות זו של הפסיקה.

כשמדובר בגיל צעיר ובתוחלת חיים של בין 65 ל-70 שנה, הפיצוי הראוי בגין נזק זה בערכים דהיום, הינו בין
400,000 ₪ לבין 500,000 ש"ח.

9. לאור כל האמור נראה לי להעמיד את שיעור הפיצוי בגין אב נזק זה על סכום של
450,000 ₪, נכון להיום.

כאב וסבל

10. התובעים אף עותרים, כאמור לפיצוי בגין כאב וסבל.

הנתבעים טוענים שלא הוכח שכזה, וכשלמעשה אין חולק שהמנוחה איבדה הכרתה, וכשלכאורה וכמצויין
בכתב התביעה הוברר, כי למנוחה אין כל פעילות מוחית או פעילות של גזע המוח.

מחוו"ד הפתולוג עולה, כי מותה של המנוחה נגרם בגין נזק בלתי הפיך למוח ודלקת ראות בעקבות הטביעה.

בע"א 1765/97 ו-1750/97 (ת"א) בעניין, אלוני שלל ביהמ"ש פיצוי בגין כאב וסבל כשהמוות כתוצאה מנפילת המנוח, היה מייד, וכשביהמ"ש מציין, כי עם הקושי "להלום ולסבור מה חשב המנוח באותן שניות והאם אכן ראה את מר מותו מתקרב אליו" הרי הפיצוי בגין כך

כלול בגדר אובדן תוחלת חיים, ועל כן שולל הוא במוות מייד שכה, פיצוי בגין כאב וסבל.

מנגד בפסק דינה של כבוד השופטת הכת צויין, כי הגם שהמנוחה נפטרה במקום, ולכאורה, לא סבלה, הרי ניתן להתגבר על קושי זה בקביעה, כי עצם חלוף זמן ולו של דקה אחת בלבד מזכה בפיצוי זה, תוך הפניה למאמרו של כב' הנשיא ברק "הערכת הפיצויים בנזקי גוף: דין הנזיקין המצוי והראוי" עיוני משפט ט' 272, תוך שנפסק סכום של 50,000 ₪ בגין כאב וסבל למנוחה שם.

יחד עם זאת אציין, כי בציטוט המובא שם, לכאורה, הדברים אמורים דווקא בהקשר של פיצוי בגין אובדן תוחלת חיים ולא בהקשר של פיצוי בגין כאב וסבל.

ב"כ הנתבעים מפנים, אומנם בהקשר אחר, שידון להלן, לת.א. (פ"ת) 2637/96 עזבון המנוחה מרים אשכנזי ז"ל ואח' נ' מרכז קנדה מטולה בע"מ ואח', תקדין שלום 99 (2) 249 מפי כבוד השופט קסירר, וכשאף שם מדובר היה בקטינה שטבעה בבריכת השחיה, וכשהיתה בחוסר הכרה עמוק מהוצאתה מהבריכה, עד פטירתה.

באותו מקרה הובאה עדות מומחה, אשר מחד ציין, כי במצב שכזה סביר להניח, כי הנפגע אינו חש בטיפולים שמטפלים בו, אולם מאידך, הוא מציין, כי "בהחלט יכול להיות מצב שאדם ששרוי בחוסר תחושה מוחלט..." ובהמשך "בחוסר הכרה עמוק ואם נכאיב לו - הוא יחוש זאת".

באותו מקרה קבע כבוד השופט קסירר, כי הוא נוטה לקבוע, כי במהלך הטיפול הרפואי שכלל פעולות חודרניות מכאיבות, כהחדרת נקזים וצינתור, היו רגעי תחושה למנוחה.

אולם במקרה דנן, לאור הממצאים אשר נקבעו ופורטו לעיל, בדבר הפסקת פעילות גזע המוח והיותה של המנוחה נדרשת למכשירי החיאה מחד, ומאידך בהעדר כל ראיה שבמומחיות או בצורה אחרת, בדבר הטיפולים שעברה המנוחה תוך הצבת השאלה שצויינה שם, דומני, כי יש לקבל בשאלה זו את עמדתם של הנתבעים.

דווקא לאור האמור בתצהירה של האם, כי המנוחה חוברת למכשירי הנשמה וכש"משך

מספר ימים נעשו נסיונות בלתי פוסקים לאבחן סימני חיים ותפקודי מוח עצמאיים" וכשביום 22.5.94 "הרופאים קבעו שמדובר במוות מוחי שאין כל סיכוי שהילדה תחזור לחיים" וכשאף ביקשו תרומת איברים, נראה שלכאורה הגם שפטירתה של המנוחה נקבעה רק ביום 31.5.94, הרי לכאורה, מצבה מיד לאחר טביעתה היה כמצב של מוות קליני על כל המשתמע מכך.

מהראוי להוסיף, כי אנו עוסקים בצפונות, אשר מי יתקע לידנו אחר האמת הצרופה, ככל שקיימת שכזו בדבר סיבלה של המנוחה. אולם לא די בהשערות והנחות אלו או אחרות, אלא נזקקים אנו, ולו לראיה קלושה, על מנת לעורר את הספק שמכוחו קבע כבוד השופט קסירר את אשר קבע.

ודוק, לכאורה נזקקים אנו לאותה שנייה או דקה שהמנוח מצא את עצמו מול פני המוות על מנת להקים עילה של העיזבון מכוחו, וייתכן שלכך מכוונים דבריו של ברק שם.

מאידך, בכל הקשור לכאב וסבל דומני, שיש לבחון בהתאם לחומר ראיות שמובא, ככל שמובא, אם אכן סבל המנוח, ובמקרה דן המנוחה, מכאב זה או אחר מעת האירוע ועד פטירתה.

לכאורה, קיים הבדל בגישה לפיצוי בגין תוחלת חיים, לעומת הגישה בפיצוי בגין כאב וסבל.

גם במאמרו של כבוד הנשיא ברק, ישנה הבחנה בין הגישה הקניינית, שחלה, לכאורה, בפסיקה בנושא קיצור תוחלת חיים, ובין הפסיקה בנושא של

כאב וסבל, שבייחס אליו חלה הגישה האישית - פונקציונאלית, וראה שם בעמוד 264.

בע"א 283/89 עירית חיפה ואח' נ' מוסקוביץ ואח' פ"ד מז (2) 718, הגם שביהמ"ש לא נצרך שם להכרעה בנושא זה, מציין ביהמ"ש, כי שאלה זו טרם הוכרעה, דהיינו, אם אכן בפיצוי בגין כאב וסבל, הפיצוי הינו בגין פגיעה "בנכס בעל ערך" קנייני או בייקטיבי... או "...כי מדובר באובדן הנאת חיים ובתחושתו של הנפגע האינדוידואלי את הכאב וסבל, ויש אף דעה שגם באובדן התחושה המאפשרת להרגיש אותם..." (בעמ' 731).

עם זאת מציין ביהמ"ש שם, כי בפיצוי לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש] "להבדיל מחוק הפיצויים אינה נוקטת גישה טכנית בקשר לפיצוי זה. הוא נתון להערכת בית המשפט, הנעשית על פי מכלול מרכיבים, וביניהם טיבו של הנזק, השפעתו על אורח חייו של הנפגע, האינטנסיביות של הכאב ומשכו לדידי - הסבל הסובייקטיבי שעובר עליו..." (בעמוד 732). תוך שנראה, כי מדובר אכן בגישה הסובייקטיבית.

גם מנימוקים אלו נראה לי, כי יש אכן להבחין בפסיקת פיצוי בגין קיצור תוחלת חיים, שמקורה בגישה הקניינית, לבין פיצוי בגין כאב וסבל שמקורו בגישה האינדוידואלית.

11. יתכן ולא בכדי גם ב"כ התובעים סבר, כי יש לפסוק באופן כללי בגין נזק שאינו ממוני, ומבלי להיזקק באופן נפרד לפיצוי בגין כאב וסבל.

12. פיצוי לעזבון ולאם

א. בכל הקשור לפיצוי האם, בגין נזק שאינו ממוני, נצרכים אנו לראיות שלא הובאו בפנינו.

במחלוקת בשאלה אם האמור בהילכת אלסוחה, רע"א 444/87, 452; ע"א 80/88 אלסוחה ואח' נ' עיזבון המנוח דוד דהאן ז"ל ואח' פ"ד מד (3) 397, בדבר התנאים הנדרשים להכרה בתביעת קרוב משפחה שנפגע, גם במקום שלא מדובר בתאונת דרכים, מקובלת עלי עמדת הנתבעת וכמפורט בפסק דינו של כבוד השופט קסירר ומנימוקיו, תוך הפניה לע"א 642/89 עזבון המנוח מאיר שניידר ז"ל ואח' נ' עירית חיפה ואח' פ"ד מו (1) 470, וכן ע"א 3798/95 הסנה חברה ישראלית לביטוח בע"מ נ' חטיב ואח' פ"ד מט (5) 651.

ב. בכל הקשור לפיצוי בגין הפסד השתכרות, אף כאן, לכאורה, לא הובאו ראיות בדבר הקשר הסיבתי למעט עצם העדרות האם מעבודתה לאחר הטביעה ומשך כ-8.5 חודשים.

עם זאת, לא נראה לי, כי יש לפסוק פיצוי בגין הפסד ההשתכרות כטענתן חילופית של הנתבעים, בהתחשב בשבועיים בה סעדה האם את בתה בבית החולים, ובתקופת האבל בת ה-30 יום, בלבד.

מאידך, ללא הוכחה כדיון, אין מקום גם לפסוק פיצוי בשיעור השווה להעדרותה בפועל של התובעת מעבודתה במשך כ-8 חודשים בהם לא קיבלה שכר.

גם בנושא זה אכן קשה לקבוע אמות מידה ראויות בדבר יכולת הורים ששכלו את בתם, לחזור לעבודה בחלוף תקופה זו או אחרת, וכשניתן אף לומר, כי גם מומחה היה מתקשה לקבוע אמות מידה ראויות לכך.

המבחן הוא מבחן סוביקטיבי, ובדרך של אומדנא בלבד נראה לי לקבוע פיצוי נכון להיום בשיעור של 10,000 ש"ח.

ג. כן זכאית האם להחזר של ההוצאה בסך 420 ש"ח מיום 9.1.95, בגין טיפול אצל פסיכולוגית קלינית, ששיעורו נכון להיום 763 ש"ח.

13. בכל הקשור לפיצוי הנדרש בגין

קבורה, מצבה והוצאות אבל, בהתחשב בטענות הנתבעים מחד, והקבלות שהוצגו מאידך, נראה לי לפסוק סכום גלובלי נכון להיום בשיעור של 10,000 ₪.

סיכומם של דברים

14. המסקנה העולה, כי הסך הכולל של הפיצוי מסתכם בשיעור של 470,763 ₪.

לאור ההסכמה בנושא האחריות, זכאים התובעים ל-80% מהאמור, דהיינו לסכום של 376,610 ₪.

15. אשר על כן, אני מחייב את הנתבעים לשלם לתובעים סך של 376,610 ₪, וכן שכ"ט עו"ד בסך 75,322 ₪ בתוספת מע"מ - שני הסכומים בצרוף הפרשי הצמדה וריבית מהיום ועד התשלום בפועל.

בנוסף אני מחייב את הנתבעים לשלם לתובעים, הוצאות משפט בצרוף הפרשי הצמדה וריבית מעת ההוצאה ועד התשלום בפועל.

16. המזכירות תמציא העתק מפסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום ט"ז בסיון, תשס"א (7 ביוני 2001) בהעדר הצדדים